СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

програма зовнішнього незалежного оцінювання 2013 року Пояснювальна записка

Програму зовнішнього незалежного оцінювання зі світової літератури (далі — програма ЗНО) розроблено з урахуванням чинних програм зі світової літератури для 5–9 класів (лист Міністерства освіти і науки України № 1/11-6611 від 23.12.2004 р.) та програм для профільного навчання учнів 10–11 класів (рівень академічний, наказ Міністерства освіти і науки України № 1021 від 28.10.2010 р.).

Матеріал програми ЗНО розподілено за такими розділами: «Художня література як мистентво слова. Літературний процес», «Античність», «Середньовіччя», «Відродження», «Бароко», «Класицизм», «Просвітництво», «ХІХ століття», «ХХ – початок ХХІ століття».

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої		
	(літературні явища,	підготовки		
1	письменники, твори, поняття)			
1. Художня література як	Специфіка художньої літератури. Її	Учасник ЗНО повинен: виявляти специфіку		
мистецтво слова. Літературний	місце в системі видів мистецтва.	художньої літератури як мистецтва слова, її схожість і		
процес.	Етапи літературного процесу, напрями,	відмінність від інших видів мистецтва;		
	течії, роди, жанри літератури.	визначати основні етапи світового літературного		
	Основні літературознавчі поняття (за	процесу, їх особливості, зв'язок із розвитком культури		
	чинними програмами зі світової	і мистецтва;		
	літератури)*.	розрізняти літературні напрями, течії, роди, жанри;		
		встановлювати жанрово-родову приналежність		
		творів, їх жанрову і стильову своєрідність;		
		називати представників літературних епох, напрямів,		
		течій, мистецьких шкіл, угруповань;		
		знати основні відомості про життя і творчість		
		письменників (перелік імен – у програмі ЗНО);		
	знати визначення літературознавчих понять			
	чинними програмами зі світової літератури);			
		застосовувати літературознавчі повяття в процесі		
		аналізу та інтерпретації літературних іворів;		
		аналізувати, оцінювати, порівнювати дітературні		
	1	твори і явища;		
		демонструвати знання художніх пробів жанам'ять (за		
		чинними програмами зі світовојінтєратури.		

2. Античність

Міф і література.

Поняття про античність, її складники. Цикли давньогрецьких міфів: троянський, фіванський, про аргонавтів. Гомер. «Іліада»: Заспів (пісня 1, вірші 1-10), «Щит Ахілла» (пісня 18, вірші 478-608), «Двобій Ахілла й Гектора» (пісня 22, вірші 139-411), «Пріам у Ахілла» (пісня 24, вірші 469-670);

«Одіссея»: «Заспів (пісня 1, вірші 1-21), «Аед Демодок» (пісня 8, вірші 486-520), «Одіссей і кіклоп Поліфем» (пісня 9, вірші 181-566), «Одіссей у Кірки» (пісня 10, вірші 91-399).

Есхіл. "Прометей закутий". Розповідь Прометея про його благодіяння людям (епісодій 2, вірші 436–525).

Публій Вергілій Марон. "Енеїда": Вергілія; заспів (кн. 1, вірші 1–33), "Пророцтво Анхіза в Аїді про майбутню славу Риму" (кн. 6, вірші 752–853), "Щит Енея" (кн. 8, вірші 626–731).

Розуміти специфіку міфу і міфологічного світосприйняття, роль міфології в розвитку літератури й мистецтва;

знати особливості розвитку античної літератури, її провідні теми, ідеї, роди, жанри, значення для літературного процесу наступних епох;

розрізняти основні цикли давньогрецьких міфів (троянський, фіванський, про аргонавтів), ключові міфологічні сюжети, образи, специфіку їх втілення в літературі (у творах Гомера, Есхіла, Вергілія);

розкрити вплив Гомера на розвиток світового літературного процесу (Вергілій, Котляревський); визначати міфологічну основу і зв'язок із життям давніх греків поем Гомера «Іліада» і «Одіссея»;

виявляти риси героїчного епосу у творах Гомера, Вергілія;

знаходити спільні елементи у творах Гомера і Вергілія;

характеризувати образи творів Гомера (Ахілла, Гектора, Одіссея та ін.), Есхіла (Прометей), Вергілія (Еней, Рим);

визначати особливості давньогрецького театру, ознаки давньогрецької трагедії, її вплив на розвиток світової літератури і мистецтва;

знати сюжети визначених програмою творів (уривків) Гомера, Есхіла, Вергілія;

аналізувати окремі фрагменти з творів Гомера, Есхіла, Вергілія, виявляти в них засоби удожньої виразності (гекзаметр, постійні епітеги, марори,

символи тощо).

7A CFIO

.

3. Середньовіччя

Середньовіччя як історична і культурна доба.

Лі Бо. «Входжу в річку…», «Печаль на яшмовому ганку…».

Ду Фу. «При місяці згадую брата», «Пісня про хліб і шовк», «Повертаються дикі гуси».

Рудакі. Газелі, рубаї, бейти.

Омар Хайям. Рубаї.

«Пісня про Роланда».

Аліг'єрі Данте. «Божественна комедія» («Пекло»; «Рай» - пісня XXXIII, вірші 115-145).

Визначати і пояснювати хронологічні межі доби Середньовіччя;

характеризувати історичний і культурний контекст розвитку середньовічної літератури Заходу і Сходу;

знати особливості художньої образності, алегоричної багатозначності, символіки східної лірики (китайської; персько-таджицької);

аналізувати ліричні твори поетів, засоби розкриття внутрішнього світу людини в них;

розрізняти жанри персько-таджицької лірики (газелі, рубаї, бейти);

визначати провідні риси середньовічного героїчного епосу в «Пісні про Роланда» (теми, ідеї та ін.);

знати історичну основу «Пісні про Роланда» та особливості її художнього втілення у творі;

характеризувати персонажів «Пісні про Роланда» (Роланд, Карл, Ганелон), визначати засоби їх художнього зображення;

виявляти характерні риси середньовічної культури і прояви ренесансного світосприйняття в «Божественній комедії» Данте;

переказувати, аналізувати й інтерпретувати пропоновані для вивчення фрагменти «Божественної комедії» Данте;

визначати особливості композиції перию частини «Божественної комедії» Данте (кола Пекла) віршовий розмір твору (терцина).

Відродження (Ренесанс) як доба в європейській літературі. Гуманізм. Роль античності. Франческо Петрарка. Із «Книги пісень» («Кащоньсре»): «Благословенні місяць, день і рік», «Як не любов, то що ж не бути може», «Щасливі киїти й благовісні трави», «Да погляд ніжний, де чарівний вид», «На зоряних небес мандрівні хори». Мігель де Сервантес Саведра. "Доп Кіхот" (І частина). Вільям Шекспір. Сонети № 121, 130; "Тамлет". Вільям Шекспір. Сонети № 121, зарян сонетів; порівновати сонета фірамо піричних героїв; образ Лаури, смаглявої деді; засоби судожньої виразності); знага швялачення повяття свічний образ», сивканди його риси, загальноподський зміст на прикладі ренесансних творів (Доп Кіхот, Самлет); аналізменти прозових і праматичних творів, вивляли вних морально-філософські проблеми, авторську позицію, засоби художньої виразності; розкрити особлявості пролеми, авторську позицію, засоби художньої виразності; розкрити особлявості пролеми, авторську позицію, засоби художньої виразності; розкрити особлявості мови творів, вивляли вних морально-філософські проблеми, авторську позицію, засоби художньої виразності; розкрити особлявості мови творів, наводити відповідні приклади.

5. Бароко	Бароко як перший загальноєвропейський художній напрям. Європейське і українське бароко. Педро Кальдерон. "Життя – це сон".	напряму:
		визначати художній конфлікт драми;
		показати роль композиції в розкритті провідних тем і мотивів твору;
		визначити динаміку образу Сехісмундо, причини і наслідки його зміни протягом твору;
		розкрити значення ключових символів твору;
		знаходити в тексті контрасти, гіперболи, метафори, алегорії;
		визначати жанрові особливості твору П. Кальдерона «Життя – це сон» (як драми).
		HAVKII, MOJ

6. Класицизм	Класицизм як художній напрям у літературі XVII ст.	Знати історичні умови розвитку класицизму в Європі, вплив монархії на формування художнього
	Філософська основа класицизму.	напряму;
	Естетичне підгрунтя класицизму. Роль	розкрити філософську основу класицизму -
	античності.	раціоналізм, його вияви в літературі (в побудові
	Основні правила класицизму.	композиції, створенні образів, конфлікту
	Мольєр. "Міщанин-шляхтич".	класицистичних творів, ідейному змісті тощо);
		знати естетичне підгрунтя класицизму (антична
		теорія поетики);
		пояснювати роль античності в добу класицизму
		(звернення митців до міфологічних образів, сюжетів,
		античних ідеалів, жанрів та ін.);
		визначати основні принципи класицизму як
		художнього напряму: поділ жанрів на високі, середні,
		низькі (відповідність їм певних тем, образів, мовних
		особливостей); схематизм образів (домінування в них
		однієї риси); правило трьох єдностей (місця, часу,
		дії); струнка композиція творів; універсалізм
İ		характерів; виховне значення творів тощо;
		виявляти риси класицизму в комедії Мольєра
		«Міщанин-шляхтич»;
		розрізняти риси комедії (як жанру) й засоби
		комічного (гумор, іронія, сатира, сарказм, гіпербола
		та ін.) у творі Мольєра «Міщанин-шляхтич»;
		характеризувати персонажів комедії Мольєра (пан
		Журден, пані Журден, граф Дорант, графиня
		Дорімена, слуги);
		довести обумовленість комедії Мольсра соціально-
		історичними умовами і водночас її загально подський
		зміст;
		розкрити сутність назви комедії Мольера «Міщаний-
		шляхтич», її актуальність для наших днів % 7

7. Просвітництво	Просвітництво як літературна доба. Художні напрями: просвітницький класицизм, просвітницький реалізм, сентименталізм. Жанри епохи Просвітництва (трагедія, філософська повість, народна драма та ін.). Йоганн Вольфгант Ґете. "Фауст" (І частина), останній монолог Фауста (ІІ частина).	Розкрими провідні ідеї доби Просвітництва (віра перетворюючу силу розуму, освіти; ідея «природи» «природної людини»; просвітницьке призначенн літератури; цінність особистості незалежно від соціального і майнового стану; свобода справедливість та ін.); знати видатних представників епохи Просвітництв їхній внесок у розвиток світової літератури; пояснювати художні відкриття доби Просвітництв (увага до реального життя, зображення суспільства його вад, філософське спрямування літератури виховний зміст творів, увага до людини, поява нови напрямів і жанрів та ін.); розрізняти риси літературних напрямів епох (просвітницького класицизму, просвітницького реалізму, сентименталізму), називати ї представників; визначати ознаки жанрів доби Просвітництва н прикладі прочитаних творів (філософська повісті трагедія, народна драма); знати історію створення, сюжетну основу «Фауста Й.В. Гете; визвляти провідні проблеми, теми твору Й.В. Гет «Фауст»; аналізувати художні образи, засоби їх створенн (Фауст, Мефістофель, Маргарита та на просвітности розкрити символічність окремих спен «Фауста».

8. XIX століття

століття.

Романтизм і реалізм як художні напрями, їх основні ознаки. Взаємодія романтизму і реалізму в літературі.

Натуралізм і його провідні принципи. Ранній модернізм у літературі XIX століття (символізм. імпресіонізм. неоромантизм).

Взаємодія різних художніх напрямів, течій, тенденцій наприкінці XIX - на початку XX століть.

Розвиток жанрів у XIX столітті (роман, повість, поема, ліричні жанри, драма та

«Нова драма» на межі XIX-XX століть, її засадничі принципи.

Ернст-Теодор-Амадей Гофман. "Крихітка Цахес на прізвисько Ціннобер".

Генріх Гейне. "Книга пісень" ("Чому неживі". "Коли троянди немов розлучаються двоє", "Не знаю, що стало зо мною...", "Вечірні промені ясні", "Вмирають люди і роки", "Хотів би я в слово єдине...").

Джордж Ноел Гордон Байрон. "Мій дух як ніч...", "Прометей", "Мазепа". Адам Міцкевич. "Кримські сонети" (№4 "Буря", №6 "Бахчисарай", №8 Гробниця Потоцької", №14 "Пілігрим"). Олександр Пушкін. "Євгеній Онегін", "До моря", "Я вас любив...", "Я мить принципи «нової драми»;

Специфіка розвитку літератури XIX Знати визначення понять «романтизм», «реалізм», «натуралізм», «модернізм», «символізм», «імпресіонізм», «неоромантизм», «нова драма»;

виявляти характерні ознаки цих явищ у літературних

називати основні риси та етапи літературного процесу XIX століття;

характеризувати особливості світогляду, естетичні позиції письменників, втілені у їхніх творах;

визначати провідні тенденції розвитку лірики XIX століття: опора на фольклор (Г. Гейне), байронізм, байронічний герой (Дж.Г. Байрон, М. Лермонтов), взаємодія романтизму і реалізму (О.Пушкін, М. Лермонтов, Стендаль), романтизму і символізму (Ш. Бодлер), символізму та імпресіонізму (П. Верлен, А. Рембо);

виявляти художню своєрідність ліричних творів XIX століття: образ романтичного героя і сутність його конфлікту, контраст, іронія, мотиви («світової скорботи», самотності, відчуження, кохання, природи, краси та ін.), використання символів, сугестія, музичність, верлібр та ін.;

розкрити тенденції розвитку прози XIX століття: гротеск (Е.Т.А. Гофман), психологізм (О. Пушкін, М. Лермонтов, Стендаль, О. де Бальзак, Ф. Достоєвський), аналітизм зображення суспільства (Стендаль, О. де Бальзак, Ф. Достоєвський), взаємодія романтизму і реалізму, іронія (О де Бальзак, Стендаль, Ч. Діккенс), інтелектуальність естетнум, парадокс (О. Уайльд);

висвітлити сутність художнього переворотуж драматургії на межі XIX-XX споліть засаднячі

> O OPMIHATOM 3FIAHO

поставив незотлінний...".

Михайло Лермонтов. "І нудно і сумно...", «На дорогу йду я в самотині...»; "Герой нашого часу".

Микола Гоголь. "Шинель".

Стендаль. «Червоне і чорне».

Оноре де Бальзак. «Гобсек».

Чарльз Діккенс. «Пригоди Олівера Твіста».

Федір Достоєвський. «Злочин і кара». Волт Вітмен. Збірка «Листя трави» («Пісня про себе»).

Бодлер. Шарль «Квіти зла» («Альбатрос», «Відповідності», «Вечорова гармонія»).

Поль Верлен. «Так тихо серце плаче», «Поетичне мистецтво».

корабель», «Голосівки».

Оскар Уайльд. «Портрет Доріана Грея».

Генрік Ібсен. «Ляльковий дім».

чудову пам'ятаю...", "Я пам'ятник собі визначати характерні риси жанрів у спадщині митців: повість-казка (Е.Т.А. Гофман), поема (Дж. Г. Байрон), цикл сонетів (А. Міцкевич), соціально-психологічний роман (О. Пушкін, Стендаль, Ч. Діккенс), моральнопсихологічний роман (М. Лермонтов), філософський роман (Ф. Достоєвський), «експериментальний» (натуралістичний) роман (Е. Золя), інтелектуальний роман (О. Уайльд), соціально-психологічна повість (М. Гоголь, О. де Бальзак), соціально-психологічна драма (Г. Ібсен);

аналізувати літературні твори у єдності змісту і

розкрити символічність і багатозначність назв творів: «Гобсек», «Шинель», «Герой нашого часу», «Червоне і чорне», «Злочин і кара», «Квіти зла», «Листя трави» та ін.:

характеризувати художні образи, засоби їх створення в тексті;

Артюр Рембо. «Відчуття», «П'яний порівнювати образи персонажів, виділяти спільні й відмінні риси в них (романтичний герой Дж. Байрона і М. Лермонтова, Онегін і Печорін, «маленькі люди» -Максим Максимович і Акакій Акакійович та ін.); виявляти традиції і новаторство у творчості митців;

встановлювати національний і загальнолюдський зміст творів;

розуміти специфіку розвитку національних дітератур, внесок письменників у скарбницю напіональних літератур і світової культури.

> 3 CPRTHATOM STIANO

9. XX - початок XXI століть

Розвиток модернізму в літературі XX століття.

Модернізм і авангардизм.

Шляхи реалізму.

Постмодернізм.

Взаємодія різних художніх напрямів, течій, родів, жанрів, тенденцій, стилів у літературі XX століття.

Франц Кафка. «Перевтілення». Джейме Джойс. «Джакомо Джойс». Михайло Булгаков. «Майстер Маргарита».

Райнер Марія Рільке. «Орфей, Еврідіка, Гермес», «Ось дерево звелось…».

Гійом Аполлінер. «Лорелея», «Міст Мірабо», «Зарізана голубка й водограй» Федеріко Гарсіа Лорка. «Балада про чорну тугу», «Гітара», «Газела про темну смерть», «Касида про сон під зорями».

Олександр Блок. «Незнайома», «Весно, весно, без меж і без краю...», «Скіфи».

Анна Ахматова. «Довкола жовтий вечір ліг», «Дав мені юнь ти сутужную», «Реквієм».

Борис Пастернак. «Визначення поезії», «По стіні збігали стрілки...», «Зимова ніч».

Бертольт Брехт. «Життя Галілея». **Альбер Камю.** «Чума».

Ернст Міллер Хемінгуей. «Старий і Україною.

Розкрити зміну світоглядних і естетичних засад модернізму в XX столітті;

знати ознаки модерністських течій (символізм, акмеїзм, неоромантизм, екзистенціалізм та ін.) і явищ (модерністська проза, «потік свідомості», Срібна доба поезії, роман-парабола, роман-міф, повість-притча, епічний театр, інтелектуальна драма, магічний реалізм та ін.), виявляти їх у художніх творах;

знати визначення поняття «авангардизм», його співвідношення із модернізмом, основні течії авангардизму (футуризм, кубізм, дадаїзм, експресіонізм, сюрреалізм);

знати визначення поняття «постмодернізм», його ознаки, ілюструвати їх текстовими прикладами;

розуміти особливості художнього переходу від модернізму до постмодернізму;

виявляти в літературних творах ознаки і взаємодію різних художніх напрямів, течій, родів, жанрів, тенденцій, стилів;

визначати риси індивідуального стилю письменників, ілюструвати їх текстовими прикладами;

вирізняти національний (у тому числі місцевий) колорит творів, засоби його створення;

виявляти у творах митців провідні проблема, теми, мотиви, а також особливості розвитку сюжету, композиції, художнього простору і часу;

характеризувати художні образи засоби їх створення;

створення; аналізувати твори у єдності змісту і форми встановлювати роль фольклору і міфології у творах письменників XX-XXI стотіть; документив повізані з

STIENO M

море». Ясунарі Кавабата. «Тисяча журавлів». Милорад Павич. «Дамаскін».	

Додаток 1

* Основні літературознавчі поняття (за чинними програмами зі світової літератури):

Тема, ідея, фабула, сюжет (у тому числі «мандрівний сюжет»), композиція, художній образ (у тому числі «вічний образ»), ліричний герой, мотив, символ, портрет, художня деталь, інтер'єр, пейзаж, комічне (в літературі), гумор, іронія, сарказм, сатира, алегорія, контраст, міф, міфологія, міфотворчість, фольклор, роди літератури (епос, лірика, драма), літературний процес, літературний напрям, літературна течія, прислів'я, приказка, байка, билина, езопова мова, казка (фольклорна і літературна), балада (фольклорна і літературна), хоку, оповідання, новела, повість, детектив, героїчний епос, епічна поема, ода, газела, рубаї, бейт, притча, роман (у тому числі історичний, роман у віршах, психологічний, соціально-психологічний, філософський, інтелектуальний, роман-міф, роман-парабола, роман-щоденник та ін.), поема, трагедія, комедія, драма (як жапр, у тому числі народна драма), антиутопія, антиутопія, антитеза, епітет (у тому числі постійний епітет), метафора, анафора, епіфора, гекзаметр, терцина, сонет, онсгінська строфа, верлібр, бароко (як літературний напрям), класицизм (як літературний напрям), романтизм (як літературний напрям), реалізм (як літературний напрям, у тому числі просвітницький реалізм, класицизм, експесіонізм, акмеїзм, футуризм, кубізм, сюрреалізм, екзистенціалізм, сугестія, натуралізм, естетизм, соціально-психологічна-проза, інтелектуальна проза, парадокс, авангардизм, «нова драма», епічна драма, зовнішня і внутрішня дія, магічний реалізм, постмодернізм, гретескі потік свідомості, інтертекстуальність, оригінал, переклад, національний колорит, індивідуальний стиль письменника.

Директор Українського центру оцінювання якості освіти

І.П. Зайцева